

**Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa
12.¹ panta nosacījumu ievērošanas problemātika
audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu
nepilngadīgajiem piemērošanas aspektā**

Edmunds Freimanis

Valsts policijas koledža, Latvija

Ievads. Pasaulē, tajā skaitā Latvijā, arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta bērnu tiesību aizsardzībai.

Konvencija par bērna tiesībām uzliek par pienākumu valstīm, kuras pievienojušās Konvencijai, veikt attiecīgos pasākumus, lai tiktu maksimāli ievērotas bērnu tiesības un attiecīgās valsts iestādes neveiktu tādas darbības, kuras kaitē šīm tiesībām. Konvencijas nosacījumi jāievēro jebkurā procesā (kriminālprocesā, civilprocesā u. c.). Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) ieskatā administratīvo pārkāpumu izskatīšana ir pielīdzināma kriminālprocesam, tādēļ pārkāpumu izmeklēšanā un izskatīšanā jāievēro tāda pati rūpība kā kriminālprocesā.

Latvijas Republikas politika tiek veidota, lai radītu bērnam labvēlīgāku tiesisko vidi, tiesību aktos paredzot vairākas procesuālas īpatnības atšķirībā no pieaugušo izdarīto tiesībapārkāpumu izmeklēšanas un izskatīšanas regulējuma.

2016. gadā tika veiktas vairākas izmaiņas Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā (LAPK). Izmaiņas tika izdarītas gan LAPK sevišķajā daļā, gan arī vispārīgajā daļā.

LAPK 12.¹ panta pirmā daļa paredz, ka nepilngadīgajiem no 14 līdz 18 gadu vecumam par administratīvo pārkāpumu izdarīšanu piemēro audzinoša rakstura piespiedu līdzekļus. Administratīvo sodu nepilngadīgajam no 14 līdz 18 gadu vecumam piemēro, ja audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa piemērošana konkrētajā gadījumā nav lietderīga.

Likumdevējs tiesību normā paredzējis tikai vienu risinājumu, ja administratīvo pārkāpumu izdarījis nepilngadīgais, t. i., jāpiemēro audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi. LAPK vēsturiskajā redakcijā tiesību normā iestādei, kura veic lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā, bija dota izvēles iespēja – nepilngadīgajam piemērot administratīvo sodu vai arī lemt par lietas nosūtīšanu pašvaldības administratīvajai komisijai, kuras kompetencē bija lemt par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis ir noskaidrot tiesiskos aspektus objektīvai izvēlei par nepilngadīgā saukšanu pie administratīvās atbildības vai lietas nosūtīšanai pašvaldības administratīvajai komisijai, kuras kompetencē ir pieņemt lēmumu par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu nepilngadīgajiem.

Rezultāti. Pētījuma gaitā tiek meklēts risinājums gadījumiem, kad valsts (biežāk Valsts policija) un pašvaldības iestādes (biežāk pašvaldības policija) var lemt jautājumu administratīvā pārkāpuma lietā, ja administratīvo pārkāpumu izdarījis nepilngadīgais, par administratīvā soda piemērošanu iestādē, vai arī lemt par administratīvā pārkāpuma lietas nosūtīšanu izskatīšanai pašvaldības administratīvajā komisijā.

Jaunākajā tiesu praksē redzams, ka tiesas mēdz atcelt policijas pieņemtos lēmumus par nepilngadīgā saukšanu pie administratīvās atbildības un nospriež lietu nosūtīt pašvaldības administratīvajai komisijai.

Savukārt tiesību normas hipotēze pieļauj arī pašai iestādei izlemt par lietderību piemērot nepilngadīgajam audzinoša rakstura piespiedu līdzekļus. Tomēr, kā rāda tiesu prakse, iestādes lemšanas iespējas par audzinošo rakstura piespiedu līdzekļa lietderību nav plašas.

Secinājumi. Iestādei, kura veic lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā, nepieciešams izstrādāt vadlīnijas, kritērijus, pēc kuriem iespējams lemt par administratīvā soda piemērošanu nepilngadīgajam vai administratīvā pārkāpuma lietas materiālu nosūtīšanu pašvaldības administratīvajai komisijai. Vadlīniju izstrādes gaitā nepieciešams konsultēties un sadarboties ar tiesu iestādēm, lai turpmāk varētu veidot vienotu praksi administratīvo pārkāpumu lietvedībā, kad pārkāpumus izdarījuši nepilngadīgie.